

ואיבעיתים' מהכא לכו שברו ואכולו⁵⁷ ובלא מחיר יין וחלב⁵⁸.

[ז, א] אמ' ר' יהושע בן לוי לעולם אינה מתעברת לא טמאה מן הטהור, ולא טהורה מן הטמאה⁵⁹, ולא דקה מן הגסה, ולא גסה מן הדקה, ולא בהמה מן החיה, ולא חיה מן הבהמה, חוץ מר' אליעזר ומחלוקתו שהיו אומ' חיה מתעברת מן הבהמה, פי' שחולקין בפרק אותו ואת בנו⁶⁰ אם אותו ואת בנו נוהג בכוי הבא מן התיש ומן הצביה, אלמא חיה מתעברת מבהמה לדבריהם⁶¹.

בעו מיניה מרב ששת מי רגלים שלחמור מהו, [ז, ב] דסוסיס⁶² וגמלים לא קא מיבעיא להו, דלא שתו אינשי, פי' והוו להו פירשא בעלמא⁶³, כי קא מיבעיא להו דחמור דשתו אינשי ומעלו לירקונא מאי, אמ' להו⁶⁴ תניתוה שהיוצא מן הטמא טמא⁶⁵. ת"ש מפני מה אמרו דבש דבורים מותר, מפני שמכניסות אותו לגופן, ואין ממצות אותו מגופן. פי' שאוכלות מפירחי אילנות ומהן נעשה הדבש במיעיהן, ואין ממצות אותו מגופן, וקשיא לרב ששת דאמ' כל (ש)היוצא מן הטמא טמא. ומהדר הוא דאמ' כר' יעקב כול', פי' דשרי דבש דבורים ואסור דבש הגזין וצרעין⁶⁵, דאלמ' סבירא ליה דדבש הגזין וצרעין אסור, אע"פ שאינו מתמצה מן הגוף, לבד שיצא מן הגוף שהוא טמא, ודבש דבורים משום דרחמ' שרייה, וגזירת הכת' היא, דתניא ר' יעקב אומ' אך את זה לא תאכלו מכל שרץ העוף⁶⁶, שרץ⁶⁷ עוף טמא אי אתה אוכל, אבל אתה אוכל מה ששרץ עוף טמא משרץ, ואי זה זה זה דבש דבורים, יכול אף דבש הגזין וצרעין,

אמרת לאו, ומה ראית לרבות דבש⁶⁸ דבורים ולהוציא דבש⁶⁸ הגזין וצרעין, מרבה אני דבש דבורים שאין לו שם לווי, ומוציא אני דבש הגזין וצרעין שיש לו שם לווי. כמאן אזלא הא דתניא דבש הגזין וצרעין טהור ומותר באכילה, כמאן דלא כר' (אליעזר בן) ⁶⁹יעקב, עיין בערך צ"ב בספר המכריע.

[ט, א] מתני'. חמור⁷⁰ שלא ביכרה, וילדה שני זכרים, נותן טלה אחד לכהן. זכר ונקבה, מפריש טלה אחד לעצמו. שתי חמוריו שלא ביכרו וילדו שני זכרים, נותן שני טלאים לכהן. זכר ונקבה, או שני זכרים ונקבה, נותן טלה אחד לכהן. שתי נקיבות וזכר, או שני זכרים ושתי נקיבות, אין כאן⁷¹ לכהן כלום. אחת ביכרה ואחת שלא ביכרה, וילדו⁷² שני זכרים, נותן טלה אחד לכהן. זכר ונקבה, מפריש טלה אחד לעצמו, שני⁷³ ופטר חמור תפדה בשה, מן הכבשים ומן העזים, זכר ונקבה, גדול וקטן, תם⁷⁴ ובעל מום. ופודה בו פעמים הרבה. ונכנס לדיר להתעשר, ואם מת, נהנין בו. פי' אם ילדה שני זכרים, נותן טלה אחד לכהן, בפידיון, דממה נפשך חד מיניהו בכור, שפטר את הרחם תחלה. זכר ונקבה, ואין ידוע אם יצא⁷⁵ זכר תחלה, והרי הוא בכור, או נקבה יצאת תחלה, ואין כאן דין⁷⁵ בכורה. מפריש טלה, משום ספק, ומפקיע מעליו קדושת פטר חמור. והוא לעצמו, שהוא עצמו יאכל הטלה, ולא יתנונו לכהן, דכהן הוי מוציא מחבירו ועליו הראיה להביא עדים שהזכר יצא תחלה, ואיסורא ליכא, דאפילו פטר חמור גמור שפדאו שוב⁷⁶ אין קדושה לא בו ולא בפידיונו, כדקתני במתני' ואם מת נהנה בו, אלא גזל

וש"מ, צ"ל כאן פסוק אחר, ראה ר"ג וש"מ. 67 לשון הגמ' להלן: אלא שרץ וכו'. וראה הערה הקודמת. 68 כ"ה בכמה כת"י ובש"מ, ולפנינו בגמ' ליתא "דבש". 69 לא מצאנו חבר לגירסה זו, וגם רבינו לעיל בסמוך ובספר המכריע הביא ר' יעקב"ב כלפנינו בגמ'. 70 כ"ה בדוב כתה"י, וד"ו (וכמו בסמוך "חמוריו"), ולפנינו במתני': חמורה. 71 כ"ה בכתה"י, בש"מ וב"ח, וכ"ה במשניות, ולפנינו במתני' ליתא "כאן". 72 כ"ה בכתה"י, בש"מ, ב"ח ורש"ש, וכ"ה במשניות, ולפנינו במתני': וילדה. 73 שמות יג יג. 74 לפנינו במתני': תמים. 75 כן הגיה ש"מ ברש"י. 76 ברש"י: בשה. וברע"ב: בשה שוב.

57 לפנינו בגמ' נוסף מהכתוב בקרא: ולכו שברו בלא כסף. 58 ישעיה נה א. 59 כ"ה בכמה כת"י, ולפנינו: מן הטהור וכו' מן הטמא. 60 חולין עט ב. 61 וכ"כ רש"י ד"ה חוץ. 62 רבינו נקט כדאיכא דאמרי. 63 ברבינו גרשום: דלא שתו להו אינשי לשום רפואה ולא כלום הוא ולא אסור דלא חשיבי למידי. וראה בכתבי התלמידים בשם הגרי"ז הלוי. 64 לפנינו בגמ' נוסף: רב ששת. 65 לפנינו בגמ' נוסף: והיוצא מן הטהור טהור והני גמי מטמא קאתי. 66 *כ"ה בכת"י אחד, ולפנינו: והצרעין. 66 ויקרא יא כא. בפסוק זה אצל שרץ העוף כתוב: "תאכלו", כמו שהוא לפנינו בגמ', ואם כוונת רבינו למסקנת הגמ' וכגירסת רבינו גרשום

הוא, למה לי אפרושי, לאפקועיה לאיסוריה מיניה, אלמא כל כמה⁸⁴ דלא מפקע ליה לאיסוריה⁸⁵ אסור בהנאה, מתני' מני ר' יהוד' היא, דתניא פטר חמור אסור בהנאה דברי ר' יהוד', ור' שמע' מתיר, וקמיפלגי בהאי קרא דתניא לא תעבוד בכבוד שורך⁸⁶, אבל אתה עובד בשלך ושל אחרי', בשותפין⁸⁷, ולא תגז בכור צאנך אבל אתה גוזז שלך ושל אחרי' דברי ר' יהודה, ר' שמע' אומ' לא תעבוד בכבוד שורך, אבל אתה עובד בכבוד אדם, ולא תגז בכור צאנך, אבל אתה גוזז פטור⁸⁸ חמור.

[י, ב] תניא תפדה תפדה, תפדה⁸⁹ מיד, תפדה כל שהוא, ר' יוסי ביר' יהוד' אומ' אין פדייה פחותה משקל. אמ' מר תפדה⁹⁰ מיד, תפדה כל שהוא, פשיט', איצטריך סד"א הואיל ואיתקש לבכור אדם מה בכור אדם אחר שלשים יום ובח(ו)מש סלעים⁹¹, הכא⁹² נמי אחר שלשים יום ובח(ו)מש סלעים⁹³, קמ"ל תפדה מיד תפדה כל שהוא. וטעמא דר' יוסי דכת'⁹⁴ וכל ערכך יהיה בשקל הקודש, כל ערכין שאתה מעריך לא יהו פחותין משקל, ורבנן ההוא [יא, א] בהשג יד הוא דכת', פי'⁹⁵ האומר ערכי עלי ואין לו כדי ערך, כת' ביה על פי אשר תשיג יד הנודר וגו'⁹⁶, וכת' בתריה וכל ערכך וגו', דאי לית'⁹⁷ ליה שוה שקל לא יעריכנו הכהן פחות משקל. אמ' רב נחמן הלכה כדברי חכמ'. וכמה, אמ' רב יוסף אפילו פטרוזא בר דנקא, פי' שה כחוש הנקנה במעה כסף שהיא ששית דינר⁹⁸.

ר' יהודה נשיאה הוה ליה ההוא פטר חמור, שדריה לקמיה דר' טרפון, אמ' ליה

הוא דאיכא אם אינו נותן הטלה לכהן, דממונו הוא, והכא ליכא גזל דספק הוא.

שתי חמוריו כול', זכר ונקבה, נותן טלה אחד לכהן, זכר⁷⁷ ונקבה נותן טלה אחד לכהן, דהא חד זכר איכא ודאי בכור, ואאידך דהוי ספק דשמא הנקבה יצאת תחלה, מפריש טלה והוא לעצמו⁷⁸. שני זכרים ושתי נקבות, ספק הן, דשמא כל חדא ילדה זכר ונקבה, ושמא הנקבות יצאו תחילה, הילכך אין כאן לכהן כלום, אלא מפריש עליהן ב' טלאים לאפקועי לאיסוריהו⁷⁹ והן לעצמן⁸⁰.

אחת ביכרה כול', זכר ונקבה מפריש טלה, והוא לעצמו, דשמא אותה שלא ביכרה ילדה את הנקבה. שני' ופטר חמור תפדה בשה, ארישא קאי, כלומר מנלן דפדיון פטר חמור בשה, שני' ופטר חמור תפדה בשה. זכר ונקבה, בין שה זכר בין שה נקבה. ופודה בו פעמים הרבה, אם חזר הכהן ונתנו לו. ונכנס לדיר להתעשר, נפרש לקמן⁸¹. ומאי דתנן בשתי חמוריו שלא ביכרו שני⁸² זכרים ונקבה נותן טלה אחד לכהן, עוד צריך להפריש טלה אחד לעצמו להפקיע מעל השיני איסור פטר חמור, וכן בשתי נקבות וזכר צריך להפריש טלה אחד לעצמו, וכן בשני זכרים ושתי נקבות צריך להפריש שני טלאים לעצמו, אלא שלא חש התנא להשמיענו אלא מתי צריך ליתן לכהן ומתי אינו צריך, ודין מפריש טלה לעצמו כדי להפקיע איסורו מספק מעליו, כיון ששנאו פעם אחת בזכר ונקבה שוב אינו חושש להזכירו בכל מקום, שכבר ידוע הוא דינו בכל היכא דאיכא ספיקא שמפריש טלה לעצמו⁸³. [ט, ב] מפריש טלה לעצמו, וכיון דלעצמו

"לאיסוריה". 86 דברים טו יט. 87 ברגמ"ה: היכא דיש לעובד כוכבים שותפות בו, וראה גם רש"י ד"ה בשלך ושל אחרי'. 88 כ"ה ברוב כתה"י וש"מ, ולפנינו בגמ': בכור. 89 כן תוקן לפנינו בד"ח, וכ"נ ברש"י שכתב: תפדה תפדה, תרי זמני כתיב ופטר חמור תפדה בשה (שמות יג יג, לד כ). ובד"ו ובכל כתה"י ליתא "תפדה", וכ"נ ברגמ"ה. 90 כ"ה בכמה כת"י, ובד"ו: תפדה תפדה תפדה, וכן תוקן בד"ח. 91 לפנינו בגמ' ליתא "סלעים". 92 לפנינו בגמ': האי. 93 לפנינו בגמ': שלשים וחמש. 94 ויקרא כז כה. 95 וכ"פ רש"י. 96 שם כז ח. 97 ראה רש"י והגהות הב"ח. 98 וראה רש"י ורגמ"ה.

77 צ"ל: שני זכרים. 78 וטעמא דמילתא דהתנא לא נקט כאן שמפריש טלה לעצמו, ביאר רבינו להלן. 79 וכ"ה ברגמ"ה, רש"י, רא"ש סי' ו, טור יו"ד סי' שכא, או"ז ח"א סי' תפה (ומוסיף: "וכך היא שנויה בתוספתא", ראה תוספתא סופ"א), ורע"ב בשם רבותיו. והרמב"ם פ"ב מבכורים הכ"א חולק ע"ז ופסק אין כאן לכהן כלום, ואינו צריך להפריש טלה לעצמו לפי שיש כאן ספיקות הרבה, וראה טור וב"י שם, משנה למלך, תוי"ט ורע"א בגליון שם, חזון נחום, רש"ש, ותפא"ר. 80 צ"ל: לעצמו. 81 בגמ' י ב. 82 צ"ל: וילדו שני וכו'. 83 וכ"ה ברא"ש שם. 84 כ"ה בש"מ, ולפנינו בגמ': כיון. 85 כ"ה בכתה"י, ולפנינו ליתא

[יב, א] מתני'. אין פודין לא בעגל, ולא בחיה, ולא בשחוטה, ולא בטרפה, ולא בכלאים, ולא בכוי, ור' אליעזר מתיר בכלאים, מפני שהוא שה, ואוסר בכוי, מפני שהוא ספק. נתנו לכהן, אין הכהן רשוי לקיימו, עד שיפריש שה תחתיו. פי' ולא בחיה, צבי ואיל. ולא בשחוטה, אפילו שה שחוט. ולא בטרפה, שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה. ולא בכלאים, תיש הבא על הרחל. ולא בכוי, ספק חיה ספק בהמה. ור' אליעזר מתיר בכלאים מפני שהוא שה, דבין רחל בין עז קרויין שה¹¹². נתנו ישר' לפטר חמור לכהן, אין הכהן רשוי לקיימו ולהשתמש בו, מפני שפטר חמור אסור בהנאה עד שיפריש תחתיו שה ויפקיע קדושתו.

מתני' מני, בן בגבג היא, דתניא בן בגבג אומר נאמר כאן שה, ונאמר להלן, בפסח, שה, מה להלן פרט לכל השמות הללו, פי' דפסח אינו בא עגל וחיה, דכת' ביה שה מן הכבשים או מן העזים¹¹³, ולא שחוט, דבענ' שחיטה לשם פסח, וכלאים נמי לא, דכלאי' אין קריבין למזבח, כדתניא שור או כשב פרט לכלאים¹¹⁴. [יב, ב] נתנו לכהן כול', תנינה להא דת"ר יש' שהיה לו פטר חמור בתוך ביתו, ואמ' לו הכהן תנהו לי ואני אפדנו, הרי זה לא יתנו לו, אלא אם כן פדאו בפניו. אמ' רב נחמן אמ' רבה בר אבובי זאת אומרת נחשדו כהנים על פטרי חמורים, פשיטא, מהו דתימא¹¹⁵ היכא דמוחזק לן דמיקרי, אבל בסתמא לא, קמ"ל דמורי ביה היתירא, פי' שהוא אומ' כיון שפדיונו שלי ממוני הוא.

מתני'. המפריש פדיון פטר חמור, ומת, ר' אליעזר אומ' חייבין באחריותו, כחמש סלעים [שלכך]¹¹⁶. וחכמ' אומ' אין חייבין באחריותו, כפדיון מעשר שיני. העיד ר' יהושע ור' צדוק

כמה בעינא למיתבא ליה לכהן, אמ' ליה הרי אמרו עין יפה בסלע עין רעה בשקל בינונית ברגיא. אמ' רבה⁹⁹ הלכה¹⁰⁰ ברגיא. וכמה, תלתא זוזי, רגיל הכא ורגיל הכא, פי' קרוב לסלע וקרוב לשקל¹⁰¹. קשיא היל' אהילכת', לא קשיא כאן בבא לימלך, כאן בבא¹⁰² מעצמו, פי' בא לימלך מה יתן לכהן, אמרי' ליה ברגיא, עשה מעצמו, ונתן בר דנקא, לא כפינן ליה למיתן טפי. אמ' ר' יצחק אמ' ריש לקיש מי שיש לו פטר חמור ואין לו שה לפדותו פודהו בשוויו.

ונכנס לדיר להתעשר. ת"ר כיצד¹⁰³ נכנס לדיר להתעשר, אי אתה יכול לומר בבא ליד כהן, שהרי שנינו הלקוח ושניתן לו במתנה פטור ממעשר בהמה, פי' אם נתנו ישר' לכהן, שוב אינו נכנס להתעשר לא ביד כהן ולא ביד ישר', ואפי' חזר ישראל ולקחו הימנו או הכהן נתנו לו, שהרי שנינו כול'¹⁰⁴, אלא בישראל שהיו לו עשרה ספק פיטרי חמורים בתוך ביתו, מפריש עליהן עשרה שיין ומעשרן והן שלו, פי' כגון שהיו לו עשר חמורות וילדו כולן זכר ונקבה, מפריש עליהן עשרה שיין, לאפקועי איסוריהו, ומעשרן לשיין כשאר בהמות חולין והן שלו, והאי מעשר קרב שלמים והוא אוכלו¹⁰⁵.

[יא, ב] ואם מת נהנה בו, פי' אם מת השה שפדה בו פטר חמור נהנה הכהן בנבלתו. דמית היכא, אילימא דמית ביד¹⁰⁶ כהן ונהנה¹⁰⁷ כהן, פשיטא ממונא ידידיה הוא, אלא דמית בי בעלים ונהנה בו כהן¹⁰⁸, מהו דתימא¹⁰⁹ כל כמה דלא מטא לידיה לאו דכהן הוא¹¹⁰, ויהנה ממנו ישראל, קמ"ל דמעידנא דאפרשיה ברשותיה דכהן קאי, שיתן אותו לכהן הרגיל ליתן מתנותיו וזכה בו אותו כהן¹¹¹.

כאן בט"ס. 108 לפנינו בגמ' נוסף: הא נמי פשיטא, ובכמה כת"י נוסף: פשיטא. 109 כ"ה בכמה כת"י, ולפנינו בגמ': סד"א. 110 לפנינו: לא זכה ביה. 111 צריך ביאור דעת רבינו שהעמידה במכירי כהונה ולא כל כהן שירצה יזכה ויהנה בה. ובשאר הראשונים לא הוזכר דאירי במכירי כהונה. וראה יד דוד. 112 וכ"כ רש"י. 113 שמות יב ה. — ושם: ומן העזים. 114 וכ"כ רש"י. 115 כ"ה בכתי"פ, ולפנינו בגמ' נוסף: ה"מ. 116 כצ"ל, וכן הביא רבינו להלן.

99 לפנינו בגמ': רבא. 100 לפנינו בגמ': הלכתא. 101 וכ"כ רבינו גרשום: קרוב לזה וקרוב לזה, שג' זוזים לא נחסר מסלע אלא זוז, ואינו יותר משקל אלא זוז, וברש"י הלשון: פחות מסלע ויותר משקל. 102 לפנינו בגמ': בעושה, וכצ"ל, וכ"ה בהמשך דברי רבינו: "עשה". 103 לפנינו בגמ': כיצד אמרו, וכ"ה בכתי"מ, ובכמה כת"י: באיזה אמרו. 104 וכ"כ רש"י ד"ה אי אתה. 105 ברש"י נוסף: כדין שאר מעשר בהמה. 106 כ"ה בכתי"מ, וברמב"ן וברא"ש. לפנינו בגמ': בי. 107 לפנינו בגמ' נוסף: בו. וכנראה נשמט